

Magyar MA

I. félév 12 kredit

BMNMN20400M A magyar nyelv leírása (3 kr, ea, 2 óra, kötelező)

Az ismeretkör: A nyelvreírás új útjai 1.

Kredittartománya (max. 12 kr.): 12

Tantárgyai: 1) A magyar nyelv leírása (ea.), 2) A magyar nyelv leírása (gy.),

3) **Leíró nyelvészeti speciálkollégium a stilsztika és a szövegtan köréből**, 4)

Leíró nyelvészeti és nyelvhasználati kutatások,

(1.) Tantárgy neve: A magyar nyelv leírása	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása : kötelező	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ¹ típusa: előadás. Óraszám : 30 az adott félévben. (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: –) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ² (ha vannak): –	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ³): kollokvium Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁴ (ha vannak): –	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1 (magyar MA), 9 (középfiskolai magyartanár)	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak): –	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó **ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása**

A magyar leíró nyelvészet az elmúlt három-négy évtizedben két jelentős hatású irányzat mentén meghatározó munkák sorát hozta létre. Az egyik irányzat a hagyományos, „klasszikus” nyelvtan, a másik a generatív grammatika. E kettő mellett kitérünk a funkcionális és kognitív

¹ **Nftv. 108. § 37. tanóra**: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

² pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

³ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁴ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

nyelvelméleti és módszertani irányzatok főbb jellemzőire is. Az előadás célja, hogy áttekintést adjon a magyar nyelv leírásának kortárs törekvéseiről és a legújabb eredményekről, kitékintve mindegyik nyelvi szintre. A teljesség igénye nélkül, néhány jelenséget kiemelve értelmezzük az egyes elméleti keretek alapállításait, összevetve azokat más megközelítési módokkal, és szintetizálva a hallgatók korábbi leíró nyelvészeti kurzusokon megszerzett tudását.

A **2–5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező irodalom:

É. Kiss Katalin: Szerkezetileg kódolt előfeltevés a magyar mondatszerkezetben. In: Bartos Huba (szerk.): *Általános nyelvészeti tanulmányok XXIII. Új irányok és eredmények a mondattani kutatásban*. Budapest, Akadémiai, 245–264. ISBN 978-963-05-9043-3

Fehér Krisztina: Dialektális hangjelenségek és az ún. zöngésségi hasonulások. In: É. Kiss Katalin – Hegedűs Attila (szerk.): *Nyelvelmélet és dialektológia*. Piliscsaba, PPKE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék – Magyar Nyelvészeti Tanszék, 2009, 85–96. ISBN 978-963-9206-71-7

Kiefer Ferenc: Morfopragmatikai jelenségek a magyarban. In: Németh T. Enikő – Bibok Károly (szerk.): *Általános nyelvészeti tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből*. Budapest, Akadémiai, 2003, 107–128. ISBN 963-05-8095-0

Ladányi Mária: *Produktivitás és analógia a szóképzésben: elvek és esetek*. Budapest, Tinta, 2007. ISBN 978-963-7094-81-1

Ajánlott irodalom:

É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Budapest, Osiris, 1998. ISBN 963-379-327-0

Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000. ISBN 963-19-5880-9

Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 1–4*. Budapest, Akadémiai, 1992–2008. ISBN 963-05-6878-0

Kugler Nóra: *A módosítószók a magyar nyelv szófaji rendszerében*. Bp., Osiris, 2002. ISBN 963-389-343-4

Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.): *Általános nyelvészeti tanulmányok XXII. Funkcionális nyelvészet*. Bp., Akadémiai, 2008. ISBN 978-963-05-8618-4

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK **7. pont**) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

a) tudása

- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány alapvető elméleti kérdéseit, ezek történeti, változó és folyamatszerű összefüggéseit illetően

- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány jellemző kutatási kérdéseire, nemzetközi kontextusára, különböző kutatási irányzatok elemzési és értelmezési módszereire, továbbá szakterülete művelésének hagyományos és elektronikus forrásaira vonatkozólag

b) képességei

- képes a munkáját segítő szakirodalom folyamatos követésére, önálló ismeretszerzésre, a személyes tapasztalatok tudományos keretekbe integrálására

- képes az adott kutatás elméleti és módszertani háttérfeltevéseit reflexió tárgyává tenni és a nemzetközi kutatások kontextusában értelmezni

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): Nemesi Attila László egyetemi docens, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat): –

új kód

A magyar nyelv leírása (3 kr, gy, 2 óra, kötelező, ekvivalencia:
BMNMN20400M A magyar nyelv leírása)

Az **ismeretkör**: A nyelvreírás új útjai 1.

Kredittartománya (max. 12 kr.): 12

Tantárgyai: 1) A magyar nyelv leírása (ea.), 2) A magyar nyelv leírása (gy.),

3) **Leíró nyelvészeti speciálkollégium a stilisztika és a szövegten köréből**, 4)
Leíró nyelvészeti és nyelvhasználati kutatások

(1.) Tantárgy neve: A magyar nyelv leírása	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása : kötelező	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: .... (kredit%)	
A tanóra ⁵ típusa: szeminárium. Óraszám a: 30 az adott félévben .	

⁵ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

(ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a **nyelve**: –)

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó **további (sajátos) módok, jellemzők**⁶ (ha vannak): –

A **számonkérés** módja (koll. / gyj. / **egyéb**⁷): gyakorlati jegy

Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó **további (sajátos) módok**⁸ (ha vannak): –

A tantárgy **tantervi helye** (hányadik félév): 1 (magyar MA), 9 (középszintű magyartanár)

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): –

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

Ez a szeminárium a hozzá tartozó előadás szellemében a magyar nyelvleírás klasszikus, generatív és funkcionális szemléletű irányzatainak eredményeiből merítve finomítja a hallgatók anyanyelvi grammatikai elemzőképességét. Megvilágítjuk az eltérő elméleti háttérrel és a módszertant, nyomon követjük a friss szakirodalmat, és igyekszünk felmérni a nyelvi szintek autonóm és interakciós felfogásának lehetőségeit és korlátait – mindezt növekvő nehézségi fokú feladatok megoldásán keresztül, felelevenítve és magasabb szintre emelve a korábbi leíró nyelvészeti kurzusokon elsajátított hangtani, szófajtani, alaktani és mondattani ismereteket.

A **2–5** legfontosabb **kötelező**, illetve **ajánlott irodalom** (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező irodalom:

Alberti Gábor – Medve Anna: *Generatív grammatikai gyakorlókönyv*. Budapest, BIP, 2002. ISBN 963-86244-6-9

Keszler Borbála – Lengyel Klára: *Magyar grammatikai gyakorlókönyv*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2009. ISBN 978-963-19-6259-8

Kugler Nóra: *Gyakorlatok a magyar nyelvtan funkcionális szemléletű tanításához*. Budapest, ELTE, 2015. ISBN 978-963-284-667-5

Ajánlott irodalom:

É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Budapest, Osiris, 1998. ISBN 963-379-327-0

Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000. ISBN 963-19-5880-9

⁶ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁷ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁸ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.): *Általános nyelvészeti tanulmányok XXII. Funkcionális nyelvészet*. Budapest, Akadémiai, 2008. ISBN 978-963-05-8618-4

A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei című konferenciasorozat kötetei.

A hazai nyelvészeti szakfolyóiratok (*Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Nyelvtudományi Közlemények*) legfrissebb számai.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK **7. pont**) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

a) tudása

- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány alapvető elméleti kérdéseit, ezek történeti, változó és folyamatszerű összefüggéseit illetően

- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány jellemző kutatási kérdéseire, nemzetközi kontextusára, különböző kutatási irányzatok elemzési és értelmezési módszereire, továbbá szakterülete művelésének hagyományos és elektronikus forrásaira vonatkozólag

b) képességei

- képes a munkáját segítő szakirodalom folyamatos követésére, önálló ismeretszerzésre, a személyes tapasztalatok tudományos keretekbe integrálására

- képes az adott kutatás elméleti és módszertani háttérfeltevéseit reflexió tárgyává tenni és a nemzetközi kutatások kontextusában értelmezni

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): Nemesi Attila László egyetemi docens, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat): Farkas Edit Ilona egyetemi adjunktus, PhD

BMNKM00600M Pragmatika (3 kr, ea, 2 óra, kötelező)

Az **ismeretkör**: Pragmatika

Kredittartománya (max. 12 kr.): 12

Tantárgyai: 1) Pragmatika, 2) Szinkrón és diakrón pragmatika,
3) Dialektológia, 4) Társalgáselemzés

(1.) Tantárgy neve: Pragmatika

Kreditértéke: 3

A tantárgy besorolása : kötelező
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³ : ..... (kredit%)
A tanóra ⁹ típusa: előadás. Óraszám : 30 az adott félévben. (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve : –) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ¹⁰ (ha vannak): –
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ¹¹): kollokvium Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ¹² (ha vannak): –
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1
Előtanulmányi feltételek (ha vannak): –

Tantárgyleírás : az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása
Bár eredetileg a szemiotika egyik ágaként, illetőleg a nyelvfilozófia részeként jött létre, mára a pragmatikát a legtöbben a nyelvészet azon területének tekintik, amely a beszélői szándékok kifejezése mögötti többszintű nyelvi választásokat és a beszélői szándékok megértését kutatja. A kurzus a nyelvhasználatot kognitív, társas és kulturális jelenségként tárgyalja, szembeállítva egymással a konvencionális mondatjelentést és kontextusfüggő megnyilatkozásjelentést. Áttekintjük a diszciplína olyan meghatározó elméleti kereteit, mint a beszédaktus-elmélet, Grice interakcióelmélete, a poszt- és neogrice-i pragmatika, valamint az udvariasság/udvariatlanság koncepciói, hogy közelebb kerüljünk annak a kérdésnek a megválaszolásához, mit várhatunk el a nyelvhasználat adekvát elméletétől.
A 2–5 legfontosabb kötelező , illetve ajánlott irodalom (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)
Kötelező irodalom: Austin, John L.: <i>Tetten ért szavak</i> . Budapest, Akadémiai, 1962/1990. ISBN 963-05-5637-5 Grice, H. Paul: Társalgás és logika. In: Grice, H. P., <i>Tanulmányok a szavak életéről</i> . Budapest, Gondolat, 1989/2011. ISBN 978-963-693-278-0

⁹ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

¹⁰ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

¹¹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

¹² pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Nemesi Attila László: Az udvariasság elméletei. In: Nemesi, A. L.: *Nyelv, nyelvhasználat, kommunikáció*. Budapest, Loisir, 2011/2016, pp. 69–90. ISBN 978-963-88267-9-4

Németh T. Enikő: Pragmatika. In: Kiefer, F. (Ed.), *Magyar nyelv*, Budapest, Akadémiai, 2006, pp. 222–261. ISBN 963-05-8324-0

Ajánlott irodalom:

Birner, Betty: *Introduction to pragmatics*. Chichester, Wiley-Blackwell, 2012. ISBN 978-1-4051-7583-8

Bódog Alexa et al. (szerk.): *Használat és hatás: újabb eredmények a magyarországi pragmatikai kutatásokban*. Budapest, Loisir, 2015. ISBN 978-963-89655-3-0

Reboul, Anne – Moeschler, Jacques: *A társalgás cselei*. Budapest, Osiris, 1998/2000. ISBN 963-379-701-2

Tátrai Szilárd: *Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés*. Budapest, Tinta, 2011. ISBN 978-963-9902-93-0

Wilson, Deirdre – Sperber, Dan: *Meaning and relevance*. Cambridge, Cambridge University Press, 2012. ISBN 978-0-521-74748-6

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

a) tudása

- tisztában van a nyelvtudomány jellemző kutatási kérdéseivel, elemzési és értelmezési módszereivel, egyes részterületeinek alapvető szakkifejezéseivel
- birtokában van a szakterületén alkalmazható és alkalmazandó módszertani ismereteknek

b) képességei

- a nyelvtudomány kérdéseiről megfelelően képes írni és beszélni
- képes az információk kritikus elemzéséhez és feldolgozásához kellően megalapozott technikák széles skálájának alkalmazására

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): Nemesi Attila László egyetemi docens, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*): –

Az ismeretkör: Pszicholingvisztika

Kredittartománya (max. 12 kr.): 12

Tantárgyai: 1) Pszicholingvisztika, 2) Beszédtudományok,

3) Anyanyelvi kultúra és ismeretterjesztés, 4) Nyelvi tervezés, nyelvpolitika

(1.) Tantárgy neve: Pszicholingvisztika	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása: kötelező	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : .... (kredit%)	
A tanóra ¹³ típusa: szeminárium és óraszám: 30 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: –) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ¹⁴ (ha vannak): –	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ¹⁵): gyakorlati jegy Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ¹⁶ (ha vannak): –	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1.	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A kurzus célja, hogy megismertesse a hallgatókat a nyelvi és mentális működés kapcsolatának feltérképezését célzó tudományterület kutatásának alapvető területeivel, kérdéseivel, módszereivel és eredményeivel. A pszicholingvisztikai tanulmányok lehetőséget adnak a leíró nyelvészeti kurzusokon szerzett ismereteket alkalmazására, illetve annak bemutatására, hogy ezek az ismeretek hogyan használhatók fel interdiszciplináris kutatási területeken. Lehetőség nyílik továbbá arra, hogy a hallgatók saját tapasztalataikkal, saját maguk által gyűjtött adatok elemzésével (gyermeknyelvi adatok, nyelvbotlások stb.) kapcsolódjanak be a munkába.

¹³ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

¹⁴ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

¹⁵ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló.

¹⁶ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése.

A 2–5 legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező:

Pléh Csaba – Lukács Ágnes (szerk.): *Pszicholingvisztika 1–2*. Akadémiai Kiadó, Bp., 2014. ISBN 978 963 05 9499 8.

Ajánlott:

David Crystal: *A nyelv enciklopédiája*. 285–323. Budapest, Osiris, Bp., 2003. ISBN 963 389 481 6.

Kenesei István (szerk.): *A nyelv és a nyelvek*. Hatodik, javított, bővített kiadás. 286–388. Akadémiai Kiadó, Bp. 2011. ISBN 978 963 05 8998 7.

Pléh Csaba: *Mondatmegértés a magyar nyelvben*. Osiris, Bp. 1998. ISBN 963 379 378 5.

Pléh Csaba: *Pszicholingvisztika*. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. 725–752. Akadémiai Kiadó, Bp. 2006. ISBN 963 050 8324 0.

Pléh Csaba: *A gyermeknyelv*. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. 753–82. Akadémiai Kiadó, Bp. 2006. ISBN 963 050 8324 0.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

c) tudása

- Átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány alapvető elméleti kérdéseit, ezek történeti, változó és folyamatszerű összefüggéseit illetően.
- Átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány, valamint a határtudományok jellemző kutatási kérdéseire, nemzetközi kontextusára, különböző kutatási irányzatok elemzési és értelmezési módszereire, továbbá szakterülete művelésének hagyományos és elektronikus forrásaira vonatkozólag.

d) képességei

- A szükséges forrásokat és információkat kritikusan képes elemezni, vizsgálatukkal új összefüggésekre mutat rá.
- Önálló munkával, elméleti és módszertani megalapozottsággal, kritikai szempontokat érvényesítve képes feltárni egy adott nyelvtudományi kérdéskör, résztéma összefüggéseit.

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): Forró Orsolya egyetemi adjunktus, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

.....

új kód

Nyelvelméletek (5 kr, ea, 2 óra, kötelező, ekvivalencia: BMNEN01100M
Nyelvelméletek)

(3.) Tantárgy neve: Nyelvelméletek BMNEN01100M	Kreditértéke: 5
A tantárgy besorolása: választható	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: ..... (kredit%)	
A tanóra típusa: ea. és óraszám: 52 az adott félévben	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb): koll.	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 2.	
Előtanulmányi feltételek: -	
Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása	
A kurzus célja annak áttekintése, hogy a nyelvészeti gondolkodás hogyan fejlődött a kora újkor kezdetétől a 20. századig. Részletesen vizsgáljuk mind az európai, mind a magyarországi fejleményeket, az alábbi témakörök szerint: A nyelvészeti gondolkodás Európában a reneszánsz idejét követően; A nyelvek sokfélesége, leírása és vetélkedése; A népnyelvi nyelvtanítás kezdetei; A mesterséges nyelvek kérdése; A nyelv és a gondolkodás viszonya, az univerzális grammatika; A nyelvek összehasonlító és tipológiai kutatása; A finnugor és az indoeurópai összehasonlító nyelvészet kezdetei; A történeti nyelvészet érett tudománnyá válása; Az újgrammatikus irányzat megjelenése; Saussure helye a nyelvtudomány történetében; A korai strukturalizmus; Az érettebb strukturalizmus Európában és Amerikában.	
A 2–5 legfontosabb <i>kötelező</i> , illetve <i>ajánlott irodalom</i> (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)	
Kötelező irodalom: —	
Ajánlott irodalom: CSER András, <i>A nyelvészeti gondolkodás fejlődése a humanizmus idejétől a 20. századig</i> , Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2015, ISBN 9789633082256 MATTHEWS, Peter H., <i>A short history of structural linguistics</i> , Cambridge, CUP, 2001, ISBN 0-521-62367-7 MATTHEWS, Peter H., <i>Grammatical theory in the United States from Bloomfield to Chomsky</i> , Cambridge, CUP, 1993, ISBN 0-521-43351-7	

CSER András, *A magyar nyelvtudomány történetének áttekintése a kezdetektől a 20. század elejéig*, In: KIEFER Ferenc (szerk.), *Magyar nyelv*, Budapest, Akadémiai, 2006, p. 481–512, ISBN 963-05-8324-0

ROBINS, Robert Henry, *A nyelvészet rövid története*, Budapest, Osiris, 1999, ISBN 963-379-535-4

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

1. tudása

- Átfogó ismeretekkel rendelkezik az egyes nyelvészeti részdiszciplínák kapcsolatairól
- Elmélyült ismeretekkel bír a különféle kurrens nyelvészeti elméletek, modellek és kutatási módszertanok széles körében

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **Halm Tamás PhD adjunktus**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k) (név, beosztás, tud. fokozat):

Cser András PhD, docens, Halm Tamás PhD adjunktus

BMNMN00600M Nyelv, társadalom, kultúra (3 kr, ea, 2 óra, kötelező)

Az **ismeretkör**: Nyelv és társadalom

Kredittartománya (max. 12 kr.): 12

Tantárgyai: 1) Stilisztika, 2) Nyelv, társadalom, kultúra, 3) Osztálytermi diskurzus,
4) Napjaink változó nyelvhasználata

(1.) Tantárgy neve: Nyelv, társadalom, kultúra

Kreditértéke: 3

A tantárgy **besorolása**: kötelező

A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „**képzési karaktere**”¹³: .... (kredit%)

A **tanóra**¹⁷ típusa: előadás. **Óraszám**: 30 az adott félévben.

(ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a **nyelve**: –)

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó **további (sajátos) módok, jellemzők**¹⁸ (ha vannak): –

A **számonkérés** módja (koll. / gyj. / **egyéb**¹⁹): kollokvium

Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó **további (sajátos) módok**²⁰ (ha vannak): –

A tantárgy **tantervi helye** (hányadik félév): 2 (magyar MA), 10 (középiskolai magyartanár)

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): –

Tantárgyleírás: az elsajátítandó **ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása**

Az emberi nyelv, társadalom és kultúra egymást feltételező fogalmak, összefüggésük emberlétünk keretét adja. Minden kommunikációs aktus, ismeretátadás egyúttal identitásjelzés, szerepkijelölés is; a kulturális keretek befolyásolják a kommunikáció módját. A standard nyelvváltozat nyelvi normájának egysége, nemzeti összetartó ereje és „szétszalazódása”, a nyelvhasználat területi és társadalmi tagolódása, a beszélőcsoportok kulturális sokfélesége és e sokféleségnek a nyelvhasználatban meglévő lenyomata, illetőleg a nyelv szerepe a kulturális sokféleség fenntartásában jelentik azt a bonyolult összefüggésrendszert, melynek tárgyalása adja az előadás vázát.

A **2–5** legfontosabb **kötelező**, illetve **ajánlott irodalom** (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező irodalom:

Babarczy Anna – Szamarasz Vera Zoé: A nyelvi relativizmus. In: Pléh Csaba (szerk.): *Pszicholingvisztika 1–2*. Budapest, Akadémiai, 2014, 859–876. (2. kötet.) ISBN 978-963-05-9499-8

Kövecses Zoltán: A metaforák és metonímiák kulturális különbségei. In: uő: *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Bp., Typotex, 2005, 187–200. ISBN 963-9548-55-3

Nemesi Attila László: Benyomáskeltési stratégiák, énmegjelenítési taktikák. In: uő: *Nyelv, nyelvhasználat, kommunikáció. Hét tanulmány*. Budapest, Loisir, 2011/2016, 91–134. ISBN 978-963-88267-9-4

¹⁷ **Nftv. 108. § 37. tanóra**: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

¹⁸ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

¹⁹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

²⁰ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Tannen, Deborah: *Miért értjük félre egymást?* Budapest, Tinta, 2001. ISBN 963-937-2099

Ajánlott irodalom:

Balázs Géza – Takács Szilvia: *Antropológiai nyelvészet*. Celldömölk/Budapest, Pauz-Westermann, 2009. ISBN 978-963-9432-89-5

Kontra Miklós (szerk.): *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Budapest, Osiris, 2003. ISBN 963-389-419-0

Kövecses Zoltán: *Language, mind, and culture: A practical introduction*. Oxford, Oxford University Press, 2006. ISBN 978-01-951-872-05

Nemesi Attila László: A nyelv a nyilvánosságban: versengő és társdiskurzusok. *Replika* 95 (2015): 97–111.

Sándor Klára: *Nyelv és társadalom*. Budapest, Krónika Nova, 2016. ISBN 978-615-5205-14-9

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

a) tudása

- átlátja és érti a nyelvnek a magyar és az európai identitás konstrukciói, valamint a különböző kultúrák és a köztük lévő kapcsolatok kialakításában, fenntartásában és formálásában betöltött szerepét, a nyelv és a nyelvek kulturális, történeti és társadalmi meghatározottságát
- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány, valamint a határtudományok jellemző kutatási kérdéseire, nemzetközi kontextusára, különböző kutatási irányzatok elemzési és értelmezési módszereire vonatkozólag

b) képességei

- kritikusan és több szempontot mérlegelve, releváns értelmezési keretben képes elemezni a nyelvnek a magyar és az európai identitás konstrukciói, valamint a különböző kultúrák és a köztük lévő kapcsolatok kialakításában, fenntartásában és formálásában betöltött szerepét, illetve a nyelv és a nyelvek kulturális, történeti és társadalmi meghatározottságát
- képes a magyar nyelv jelenségeit a maguk történetiségében, változásaiban és változatosságában elemezni

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): Nemesi Attila László egyetemi docens, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat): –

III. félév 3 (+10) kredit

BMNMN20300M Beszédtudományok (3 kr, gy, 2 óra,)

Az ismeretkör : Pszicholingvisztika
Kredittartománya (max. 12 kr.): 12
Tantárgyai: 1) Pszicholingvisztika, 2) Beszédtudományok, 3) Anyanyelvi kultúra és ismeretterjesztés, 4) Nyelvi tervezés, nyelvpolitika

(1.) Tantárgy neve: Beszédtudományok	Kreditértéke : 3
A tantárgy besorolása : választható	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³ : .... (kredit%)	
A tanóra ²¹ típusa: szeminárium és óraszám : 30 az adott félévben , (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve : –) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ²² (ha vannak): –	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ²³): gyakorlati jegy Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ²⁴ (ha vannak): –	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 3.	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A kurzus középpontjában az informális, spontán nyelvhasználat (beszéd és írás) áll. Megfigyeljük és elemezzük azokat a jelenségeket (minden nyelvi szinten), amelyek a spontán nyelvváltozathoz köthetők, és megkülönböztetik azt a formális, normatív nyelvváltozattól. Kitérünk a produkció és feldolgozás során fellépő hibákra is. A kurzus célja tehát, hogy a nyelvreírás perifériájára szoruló hétköznapi nyelvi jelenségek tudatosításán, megfigyelésén,

²¹ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

²² pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

²³ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

²⁴ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

értelmezésén keresztül árnyaljuk a hallgatókban a magyar nyelvről korábbi tanulmányaik során kialakult képet.

A 2–5 legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező:

Lanstyák István: *A beszélt magyar nyelv sajátosságai*. STIMUL, Pozsony, 2009. ISBN 978 80 89236 63 3.

web: http://ht.nytud.hu/download/Lanstyak_Istvan_Besznye.pdf

Ajánlott:

Ács Péter – Siptár Péter 1994. Túl a gondozott beszéden. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 2. Fonológia*. 550–580. Akadémiai Kiadó, Bp., 1994. ISBN 963 05 7796 8.

Bóna Judit 2013. *A spontán beszéd sajátosságai az időskorban*. ELTE Eötvös Kiadó, Bp., ISBN 978 963 312 199 3.

web: http://www.eltereader.hu/media/2014/10/Bona_Judit_Idoskori_READER.pdf

Horváth Viktória 2014. *Hezitációs jelenségek a magyar beszédben*. ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 2014. ISBN 978 963 312 205 1.

web: <http://mek.oszk.hu/14900/14940/14940.pdf>

Huszár Ágnes: *A gondolattól a szóig. A beszéd folyamata a nyelvbotlások tükrében*. Tinta, Bp., 2005. ISBN 963 7094 19 9.

Neuberger Tilda: *A spontán beszéd sajátosságai gyermekkorban*. ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 2014. ISBN 978 963 312 204 4.

web:

http://www.eltereader.hu/media/2014/12/NT_A_spontan_beszed_sajatossagai_gyermekkorban_READER.pdf

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség* stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

e) tudása

- Átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány alapvető elméleti kérdéseit, ezek történeti, változó és folyamatszerű összefüggéseit illetően.
- Átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány, valamint a határtudományok jellemző kutatási kérdéseire, nemzetközi kontextusára, különböző kutatási irányzatok elemzési és értelmezési módszereire, továbbá szakterülete művelésének hagyományos és elektronikus forrásaira vonatkozólag.

f) képességei

- Képes a magyar nyelv jelenségeit a maguk változatosságában elemezni.

- A szükséges forrásokat és információkat kritikusán képes elemezni, vizsgálatukkal új összefüggésekre mutat rá.

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): Forró Orsolya egyetemi adjunktus, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

új kód Kutatásmódszertan (nyelvészet) (4 kr, gy, 2 óra, kötelezően választható, ekvivalencia: BMNMN00200M Kutatásmódszertan)

Az ismeretkör: kutatásmódszertan

Kredittartománya (max. 12 kr.): 12

Tantárgyai: 1) kutatásmódszertan, 2) nyelvi korpuszok és adatbázisok, 3) lexikológia, 4) bevezetés a névkutatásba

(1.) Tantárgy neve: Kutatásmódszertan (nyelvészet)	Kreditértéke: 4
A tantárgy besorolása : kötelezően választható	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: ..... (kredit%)	
A tanóra ²⁵ típusa: gyak. és óraszám a: 2 az adott félévben , (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve : .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ²⁶ (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ²⁷): gyj.	
Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ²⁸ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév):	

²⁵ **Nftv. 108. § 37. tanóra**: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

²⁶ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

²⁷ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

²⁸ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): .....

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A Kutatásmódszertan tanegység átfogó jellegű, melynek keretében a hallgatók megismerik a szakirány ismeretköreinek legfontosabb kutatás-módszertani kérdéseit. Foglalkoznak a kvantitatív és a kvalitatív kutatási stratégiák összehasonlításával és alkalmazásával, a kutatási téma kiválasztási szempontjaival, a választott terület megismerésének a leghatékonyabb módjaival (szakirodalom megismerése, tudományos konferenciák látogatása stb.), a kutatási kérdések megfogalmazásával, a hipotézis jellemzőivel, a mintavételi szempontokkal és eljárásokkal, a kérdőívek összeállításának kérdéseivel, az interjúkészítéssel, valamint ezek módszertani és etikai vonatkozásaival, továbbá a korpusz földolgozásával, az általánosítások összegzésének módjaival, a helyes és etikus hivatkozási szabályokkal, a kutatás eredményeinek prezentálásával, az absztraktok, poszterek, kiosztmányok elkészítésével, konferencia-előadások megtartásának gyakorlati vonatkozásaival.

A 2–5 legfontosabb kötelező, illetve ajánlott irodalom (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Babbie, E.: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Budapest: Balassi Kiadó, 1998. ISBN 978 963 506 764 0

Fercsik Erzsébet: Dolgozatírás felsőfokon. Budapest: Krónika Nova Kiadó, 2003. ISBN 963-9128-94-5

Gyurgyák János: Szerkesztők és szerzők kézikönyve. Budapest: Osiris, 1996. ISBN 978 963 389 714 0

Kiss Jenő: Társadalom és nyelvhasználat. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995. 30–57. ISBN 963-186-816-8

Sass Bálint: Nyelvészet szövegkeresők, Nemzeti Korpuszportál. In: Magyar Tudomány. 2016 (7): 798-808.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

pl.:

g) tudása

-- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány alapvető elméleti kérdéseit, ezek összefüggéseit illetően

- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány jellemző kutatási kérdéseit, azok re, elemzési és értelmezési módszereit tekintve

h) képességei

- képes a munkáját segítő szakirodalom folyamatos követésére, önálló ismeretszerzésre, a személyes tapasztalatok tudományos keretekbe integrálására
- képes saját kutatásait a tudományos közönségnek adekvát formában bemutatni.....

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **Gerstner Károly egyetemi docens, PhD**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

új kód

Nyelvi korpuszok és adatbázisok (2 kr, gy, 2 óra, kötelezően választható)

Az ismeretkör: Kutatásmódszertan

Kredittartománya (max. 12 kr.): 12

Tantárgyai: 1) Kutatásmódszertan, 2) Nyelvi korpuszok és adatbázisok,

3) Lexikológia, 4) Bevezetés a névkutatásba

(1.) Tantárgy neve: Nyelvi korpuszok és adatbázisok	Kreditértéke: 2
A tantárgy besorolása: választható	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: ..... (kredit%)	
A tanóra ²⁹ típusa: szeminárium és óraszám: 30 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: –)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ³⁰ (ha vannak): –	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ³¹): gyakorlati jegy	
Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ³² (ha vannak): –	

²⁹ **Nftv. 108. § 37. tanóra:** a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

³⁰ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

³¹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló.

³² pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése.

A tantárgy **tantervi helye** (hányadik félév): 3.

Előtanulmányi feltételek (*ha vannak*): .....

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A kurzus célja, hogy megismertesse a hallgatókkal a nyelvi korpuszok és adatbázisok létrehozásának céljait és módszereit, felhasználásuk lehetőségeit és korlátait, valamint a magyar beszélt és írott nyelvi korpuszok és adatbázisok segítségével önálló nyelvészeti kutatások kivételezésére ösztönözze őket.

A **2–5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező:

Szirmai Mónika: *Bevezetés a korpusznyelvészetbe*. Tinta Könyvkiadó, Bp., 2005. ISBN 963 7094 42 3.

<http://www.nytud.mta.hu/adatb/index.html>

Ajánlott:

Lanstyák István –Rabec István: A szó elszáll, a hangfelvétel és a lejegyzés megmarad. (A Gramma Nyelvi Iroda beszélt nyelvi adatbázisáról és az ennek felhasználásával készülő Szlovákiai magyar beszélt nyelvi olvasókönyvről. In: Zelliger Erzsébet (szerk.): *Nyelv, területiség, társadalom*. 309–325. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp., 2008. ISBN 978 963 7530 87 6.

Prószéky Gábor – Olasz Gábor – Váradi Tamás: *Nyelvtechnológia*. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. 1038–1071. Akadémiai Kiadó, Bp., 2006. ISBN 963 050 8324 0.

Simon Eszter –Sass Bálint: *Nyelvtechnológia és kulturális örökség, avagy korpuszépítés ómagyar szövegekből*. In: Prószéky Gábor – Váradi Tamás – Kenesei István: *Általános Nyelvészeti Tanulmányok. XXIV. Nyelvtechnológiai kutatások*. Akadémiai Kiadó, Bp., 243–264. ISBN 978 963 05 9308 3.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

i) tudása

- Tájékozott a magyar nyelvű szövegek nyelvi értelmezésének ismert eljárásai és módszerei, valamint ezek szakmailag elfogadott kontextusai és értékelései terén.
- Tisztában van a nyelvtudomány jellemző kutatási kérdéseivel, elemzési és értelmezési módszereivel, egyes részterületeinek alapvető szakkifejezéseivel.

j) képességei

- Képes a magyar nyelv műfajilag sokszínű szövegeit a nyelvtudomány szempontjából értelmezni.
- A szakterületén fölmerülő problémák sokoldalú módszertani megközelítésének lehetőségét mérlegelve képes kiválasztani és alkalmazni a megfelelő nyelvtudományi módszereket.

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): Forró Orsolya egyetemi adjunktus, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

új kód

Szakdolgozati felkészülés (nyelvészet) (4 kr., gy, 2 óra, kötelezően választható)

Az ismeretkör: **Szakdolgozati felkészítés**

Kredittartománya (max. 12 kr.): 9.....

Tantárgyai: 1)szakdolgozati felkészülés BA 2)szakdolgozati szeminárium,

3) szakdolgozati fel,készülés MA .....

(1.)	Tantárgy	neve:	szakdolgozati	felkészülés	Kreditértéke: 4...
MA	.....				
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)					
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)					
A tanóra ³³ típusa: / gyak. / és óraszám: 30... az adott félévben,					
(ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve :					
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ³⁴ (ha vannak):					
.....					

³³ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

³⁴ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb³⁵): .....

Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok³⁶ (ha vannak): .....

A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): ...

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): .....

Tantárgyleírás: az elsajátítandó **ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása**

A hallgató által választott téma tágabb környezetének feltárása a vonatkozó szakirodalom segítségével, az idézési technikák begyakorlása.

A 2–5 legfontosabb kötelező, illetve ajánlott irodalom (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

a szakirodalmat a választott téma alapján a gyakorlatvezető esetenként jelöli ki.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

pl.:

k) tudása

-elhelyezi a választott nyelvi problémát a nyelvészeti irodalomban.....

-megismeri a vonatkozó kutatásokat és a problémák megoldási javaslatait.....

l) képességei

-képes értelmiségiként kezelni egy nyelvi tényanyagot, meglátja a benne levő problematikát, javaslatot tud tenni a megoldásokra.....

-.....

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **Hegedűs Attila** egyetemi docens, PhD.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

³⁵ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

³⁶ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

IV. félév (10 kredit)

új kód Leíró nyelvészeti és nyelvhasználati kutatások (3 kr, gy, kötelezően választható)

Az ismeretkör: A nyelvreírás új útjai 1.

Kredittartománya (max. 12 kr.):12

Tantárgyai: 1) a magyar nyelv leírása, 2) a magyar nyelv leírása, gyakorlat, 3) **Leíró nyelvészeti speciálkollégium a stilisztika és a szövegtan köréből**, 4) leíró nyelvészeti és nyelvhasználati kutatások,

(1.) Tantárgy neve: Leíró nyelvészeti és nyelvhasználati kutatások	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása: kötelezően választható	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: .... (kredit%)	
A tanóra típusa: szem. és óraszám: 2/hét az adott félévben	
A számonkérés módja: gyj.	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév):	
Előtanulmányi feltételek (<i>ha vannak</i>): -	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó **ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása**

- Kétnyelvűség, többnyelvűség, kisebbségi nyelvhasználat
- Nyelvhasználat és társadalmi nem
- A média és az internet nyelve
- Másodlagos szóbeliség és másodlagos írásbeliség
- A nyelvi tájkép

A **2–5** legfontosabb **kötelező**, illetve **ajánlott irodalom** (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

- BORBÉLY ANNA– VANČONÉ KREMMER ILDIKÓ – HATTYÁR HELGA (szerk.) 2009. Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák. A 15. Élőnyelvi Konferencia tanulmánykötete. Tinta Könyvkiadó, Budapest. ISBN 9789639074514

- GEREBEN FERENC 1999. Identitás, kultúra, kisebbség. Osiris – MTA Kisebbségkutató Műhely. Budapest. ISBN 963 379 804 3
- HIDASI JUDIT 2004. Interkulturális kommunikáció. Scolar Kiadó. Budapest. ISBN: 9789632440699
- Shohamy, Elana & Durk Gorter (eds.) 2009. *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. London: Routledge. ISBN: 978 0 415 98873 5
- Kemény Gábor és Kardos Tamás (sz.) 1994 A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest
- Tolcsvai Nagy Gábor 1998 *A nyelvi norma*. Nyelvtudományi Közlemények 144. sz. Budapest. ISBN 963-05-7532-9

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

m) tudása

- ismeri az anyanyelvi ismeretterjesztés történetét, főbb fórumait, a kurrens folyóiratokat és a népszerűsítő munkákat
- ismeri a nyelv művelés főbb szempontjait és vitatott kérdéseit

n) képességei

- nyelvhasználati, nyelvhelyességi kérdésekben képes önálló, tudományosan megalapozott állásfoglalásra, racionális vitára
- magas szintű nyelvi és nyelvhasználati tudatosság jellemzi

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): **Farkas Edit, adjunktus, PhD**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

.....

BMNMN10500M Nyelvtörténeti és névtani kutatások (3 kr, gy, 2 óra, kötelezően választható)

Az ismeretkör: **magyar nyelvtörténet**

Kredittartománya (*max. 12 kr.*): **10.....**

Tantárgyai: 1) hangtörténet 2) nyelvtörténet

3) nyelvemlékelemzés 4) nyelvtörténeti és névtani kutatások

--

(1.) Tantárgy neve: nyelvtörténeti és névtani kutatások	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ³⁷ típusa: / gyak. és óraszám: 26 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ³⁸ (ha vannak):	
A számonkérés módja (gyj. / egyéb ³⁹): ..... Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁴⁰ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 10...	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása
A történeti nyelvészet érdeklődésének középpontjában a nyelv mint változó rendszer áll. Mivel a rendszer változása mindig a nyelvhasználatból indul ki, a történeti nyelvészet a nyelv belső változásának modellezésén túl a nyelvi változás társadalmi okait is kutatja. A nyelvfejlődés újgarammatikus, strukturalista és tanszformációs-generatív modellje a nyelv változásáról alkotott elképzeléseink története is. A nyelv változásának egy fontos oka a nyelvek érintkezése, az e hatásra keletkezett változások fő törvényszerűségei is bemutatásra kerülnek a gyakorlaton. Külön hangsúlyt kap a szociolingvisztikai megközelítésmód a nyelvváltozásban, mert ennek segítségével a hallgatók értékelni és értelmezni tudják a mai nyelvi változásokat is, és ezt a szemléletet közvetíteni tudják az iskolai oktatásban. Az etimológia szerepe, módszere, a történeti névtannak a nyelvi változás rendszerébe beépíthető tanulságai is előkerülnek
A 2–5 legfontosabb kötelező, illetve ajánlott irodalom (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)
Labov, William: A nyelvi változás mechanizmusáról. In: Pap Mária–Szépe György (szerk.): Társadalom és nyelv. Gondolat, Budapest, 1975. 255—285. ISBN 963 280 053 2

³⁷ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

³⁸ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

³⁹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁴⁰ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Theodora Bynon: Történeti nyelvészet. Osiris Kiadó, Budapest, 1997. ISBN 963 379 306 8
Cser András: A történeti nyelvészet alapvonalai. PPKE BTK, Piliscsaba, 2000. ISBN 963 03 6538 3
Hajdú Mihály: Általános és magyar névtan. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. ISBN 963 389 418 2

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

pl.:

o) tudása

- ismeri a történeti nyelvészet kutatásának történetét, tisztában van a kutatás alapfogalmaival és eljárás módjaival.....

- megismeri a történeti névkutatás problematikáját.....

p) képességei

- képes különbséget tenni a naiv nyelvhasználat és a tudományos bizonyítás között.....

-.....

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **Hegedűs Attila egyetemi docens PhD**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

új kód

Szakdolgozati konzultáció (nyelvészet) (4 kr., gy, 2 óra, kötelezően választható)

Az ismeretkör: Szakdolgozati felkészítés

Kredittartománya (max. 12 kr.): 9

Tantárgyai: 1 Szakdolgozati felkészülés (nyelvészet), (BA), 2) Szakdolgozati felkészülés (nyelvészet) (MA), 3 Szakdolgozati konzultáció (nyelvészet)

(1.) Tantárgy neve: Szakdolgozati konzultáció (nyelvészet)	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása : választható	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: .... (kredit%)	
A tanóra ⁴¹ típusa: konzultáció és óraszám : ... az adott félévben , (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve : –) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁴² (ha vannak): –	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ⁴³): gyakorlati jegy Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁴⁴ (ha vannak): –	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 4.	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó **ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása**

A szakdolgozati konzultáció célja, hogy a nyelvészeti témában szakdolgozó hallgató munkáját segítse, hozzájáruljon a kutatás színvonalának, a munka hatékonyságának növeléséhez.

A **2–5** legfontosabb **kötelező**, illetve **ajánlott irodalom** (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

⁴¹ **Nftv. 108. § 37. tanóra:** a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁴² pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁴³ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló.

⁴⁴ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése.

A kurzus sajátosságaiból fakadóan általánosan kötelező vagy ajánlott irodalom nem adható.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

q) tudása

- Alaposan és átfogóan ismeri a magyar nyelvtudomány jellemző írásbeli és szóbeli, tudományos és közéleti, népszerűsítő műfajait, kontextusait.
- A magyar nyelvtudomány legalább egy résztemájában elmélyült ismeretekkel rendelkezik.

r) képességei

- Önállóan választja meg és tudatosan alkalmazza a vizsgált nyelvtudományi kérdéskör elemzésére megfelelő és alkalmas módszereket, képes az adott kutatás elméleti és módszertani háttérfeltevéseit reflexió tárgyává tenni és a nemzetközi kutatások kontextusában értelmezni.
- A szükséges forrásokat és információkat kritikusan képes elemezni, vizsgálatukkal új összefüggésekre mutat rá.
- Kutatási eredményeit és álláspontját a magyar nyelvtudomány szakmai-tudományos elvárásainak megfelelően képes megfogalmazni és közreadni.
- Önálló munkával, elméleti és módszertani megalapozottsággal, kritikai szempontokat érvényesítve képes feltárni egy adott nyelvtudományi kérdéskör, résztema összefüggéseit.

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): Forró Orsolya egyetemi adjunktus, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

Hegedűs Attila egyetemi docens, PhD; Gerstner Károly egyetemi docens, PhD; Nemesi Attila László egyetemi docens PhD; Farkas Edit Ilona egyetemi adjunktus, PhD

Specializáció:

„Állandóság és változás a nyelvhasználatban” (44 kredit)

Uráli összehasonlító ea

(a tantervi táblázatban szereplő minden tanegységről)

Az ismeretkör: finnugrisztika és magyar nyelvtörténet
Kredittartománya (max. 12 kr.): ...12....
Tantárgyai: 1)a magyar nyelv finnugor alapjai, 2) uráli népek és nyelvek, 3)uráli összehasonlító nyelvészet 4) a nyelvtörténet forrásai.....

(1.) Tantárgy neve: uráli összehasonlító nyelvészet	Kreditértéke: 3...
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : .... (kredit%)	
A tanóra ⁴⁵ típusa: ea.. és óraszám: ... az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁴⁶ (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll/ egyéb ⁴⁷):	
Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁴⁸ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1...	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó **ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása**

⁴⁵ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁴⁶ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁴⁷ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁴⁸ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Az uráli népek és nyelvek áttekintése, az uráli nyelvrokonság kérdései. A nyelvrokonság bizonyítása, az uráli alapnyelv jellege és felbomlása. A történeti összehasonlító nyelvészet módszertana.

A **2–5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

BERECZKI GÁBOR: A magyar nyelv finnugor alapjai. Bp., 1998. ISBN: 9639104183

HAJDÚ PÉTER: Az uráli nyelvészet alapkérdései.3 Bp. 1991. ISBN: 9631832449

DOMOKOS PÉTER(szerk.): Uralisztikai olvasókönyv. Bp., 1981. ISBN: 963-17-4546-5

Róna-Tas András: A nyelvrokonság. Bp. 1978. ISBN: 9632806204.

Rédei Károly: Őstörténetünk kérdései. A nyelvészeti dilettantizmus kritikája. Bp. 2003. ISBN 963-506-515-9

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

s) tudása

-ismeri a történeti összehasonlító nyelvészet módszereit.....

-.....

t) képességei

-alkalmazni tudja a történeti összehasonlító nyelvészet módszereit a finnugor nyelvek történetére.....

-.....

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **...Tánczos Orsolya PhD.....**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

A nyelvtörténet forrásai gy

<p>Az ismeretkör: finnugor nyelvészet és nyelvtörténet</p> <p>Kredittartománya (max. 12 kr.): 12</p> <p>Tantárgyai: 1) a magyar nyelv finnugor alapjai, 2) uráli népek és nyelvek, 3) uráli összehasonlító nyelvészet, 4) a nyelvtörténet forrásai</p>

(1.) Tantárgy neve: A nyelvtörténet forrásai	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása:	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: ..... (kredit%)	
A tanóra ⁴⁹ típusa: gyak. és óraszám: 2 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁵⁰ (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ⁵¹): gyj.	
Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁵² (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév):1	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó <u>ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása</u>
Az ide tartozó szemináriumon a BA képzésben elsajátított, elsősorban szó- és jelentéstörténeti ismereteket, valamint az MA képzésben A magyar nyelv rendszertörténete ismeretkörbe tartozó tanegységek anyagát alapul véve a már megszerzett nyelvtörténeti tudás ismétlése, rendszerezése és újabb elemekkel való kiegészítése a cél, elsősorban a legkorábbi magyar nyelvű szórvány- és kis szövegemlékek, valamint néhány kódexrészlet alapján. Az órákon a diákok az elméleti

⁴⁹ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁵⁰ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁵¹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁵² pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

tudás gyakorlatban való alkalmazás során lehetőség nyílik a problémafelismerő és -megoldó képesség és a rendszerező rálátás fejlesztésére. A cél az önálló diakrón – elsősorban morfológiai – elemzési készség kialakítása. A szemináriumokon lehetőség nyílik a nyelvemlékekkel, ill. a magyar nyelvtörténet bármely vonatkozó fejezetével kapcsolatos szakirodalom feldolgozására, kritikai értelmezésére.

A **2–5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Források:

Ó-magyar olvasókönyv. Összeállította Jakubovich Emil és Pais Dezső. Pécs, 1929. ISBN (nincs)

Szemelvények a magyar nyelvemlékekből. Összeállította Simon Györgyi. Egyetemi jegyzet. Budapest. 1986. (Tankönyvi száma: J 2-175.)

Hegedűs Attila–Papp Lajos szerk. Középkori leveleink. Budapest, 1991. ISBN 963-18-3564-2

Irodalom:

Bárczi Géza: A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982. ISBN 963-05-2904-1

Benkő Loránd: Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980. ISBN 963-052-437-6

Dömötör Adrienne: Régi magyar nyelvemlékek. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2006. ISBN 978 963 058 344 2

Hoffmann István: A Tihanyi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2010. ISBN 978 963 473 369 0

Molnár József – Simon Györgyi: Magyar nyelvemlékek. Budapest: **Tankönyvkiadó**, 1977. ISBN 963 172 756 4

.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség* stb., *KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

u) tudása

- ismeri a nyelvtörténeti vizsgálatok módszereit, tisztában van a nyelvrokonság mikéntjével
- bővebb ismereteket szerez a nyelvészeti filológia módszereit tekintve

v) képességei

- képes régebbi nyelvi anyag diakrón szempontú elemzésére
- képes a vonatkozó nyelvtörténeti szakirodalom feldolgozására, alkotó alkalmazására.....

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **Gerstner Károly egyetemi docens, PhD**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

A magyar nyelv rendszertörténete 4x2 kr 1,2,3,4

Az ismeretkör: a magyar nyelv rendszertörténete

Kredittartománya (max. 12 kr.): **11.....**

Tantárgyai: 1) a magyar nyelv rendszertörténete 1 hangtörténeti kérdések, 2) a magyar nyelv rendszertörténete 2. alaktörténeti kérdések 3) a magyar nyelv rendszertörténete 3. jelentéstörténeti kérdések, 3) a magyar nyelv rendszertörténete 4 mondattörténeti kérdések 4) a szókészlet története....., ...

(1.) Tantárgy neve: a magyar nyelv rendszertörténete 1. hangtörténeti kérdések	Kreditértéke: 2
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁵³ típusa: ea. és óraszám: 13 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁵⁴ (ha vannak):	

⁵³ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁵⁴ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

A számonkérés módja (koll./ egyéb⁵⁵): .....

Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok⁵⁶ (ha vannak): .....

A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): .....

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A tantárgy célja a magyar nyelv erősebben rendszerfüggő, strukturáltabb részrendszereinek (történeti hangtan, alaktan, jelentéstan, szintaxis, szövegtan) bemutatása történeti változásokban.

A hangtörténeti rész főbb témái: az uráli alapnyelvre rekonstruálható hangrendszer jellemző vonásai; az önálló magyar nyelv hangrendszerébe való átalakulás főbb tendenciái, az ezeket kiváltó esetleges okok; a változások relatív kronológiája; idegen nyelvek tanúsága magyar nyelvtörténeti folyamatokról; a magyar hangrendszer újabb kori változásai.

A 2–5 legfontosabb kötelező, illetve ajánlott irodalom (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

KISS JENŐ–PUSZTAI FERENC: Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. ISBN 963 389 534 6

BENKŐ LORÁND (főszerk.): A magyar nyelv történeti nyelvtana. I–II/2. Akadémiai Kiadó, Bp., 1991. ISBN 963 05 5978 1; 1992. ISBN 963 05 4243 8; 1995. ISBN 963 05 6705 9. Összkiadás: ISBN 963 05 5977 3.

D. Máta Mária: Magyar szófajttörténet. Argumentum Kiadó, 2011. ISBN 978-963-446-610-9
Gerstner Károly szerk. Kis magyar nyelvtörténet. PPKE BTK, Piliscsaba, 2013. ISBN 978 963 308 133 4

Haader Lea: Mikrodiakrónia és változásvizsgálat. Magyar Nyelvőr (125) 2001, 354–370.

É. Kiss Katalin szerk. Magyar generatív történeti mondattan. Akadémiai Kiadó, 2014. ISBN 978 963 05 9456 1

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

pl.:

w) tudása

---Továbbfejleszti a nyelvi szintek szerint magyar nyelvtörténeti ismereteit ....

⁵⁵ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁵⁶ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

-.....

x) képességei

- Képes az ismeretek fényében értékelni és értelmezni a nyelv történeti változásait és a mai nyelvben meglevő változásokat.....

-.....

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): **Hegedűs Attila egyetemi docens**
PhD.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

.....

Az ismeretkör: a magyar nyelv rendszertörténete

Kreditartománya (max. 12 kr.): 11.....

Tantárgyai: 1) a magyar nyelv rendszertörténete 1 hangtörténeti kérdések, 2) a magyar nyelv rendszertörténete 2. alaktörténeti kérdések 3) a magyar nyelv rendszertörténete 3. jelentéstörténeti kérdések, 3) a magyar nyelv rendszertörténete 4 mondattörténeti kérdések 4) a szókészlet története....., ...

(1.) Tantárgy neve: a magyar nyelv rendszertörténete 2. alaktörténeti kérdések	Kreditértéke: 2
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁵⁷ típusa: ea.. és óraszám: 13 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁵⁸ (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll./ egyéb ⁵⁹): ..... Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁶⁰ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

Az alaktani rész főbb témái: a szóalakok elemezhetősége; a hangtörténeti fejlemények és a tőtípusok viszonya; a jövevényelemek tótani beilleszkedése; szótörténeti, beszélt nyelvi és magyarnyelv-elsajátítási érdekességek a tövek köréből; a szóalkotás módozatai: a képzők keletkezéstörténeti kérdései; az összetételek fő fajtái; idegen nyelvek hatása a szóalkotásban; a névszójelek és s névszóragok; szófajttörténeti összefüggések a testes toldalékok kapcsán; az igejelek, a magyar igeragozási rendszer kialakulása; analógia, rendszerkényszer, nyelvi gazdaságosság a morfológiában; kitekintés más nyelvekre.

⁵⁷ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁵⁸ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁵⁹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁶⁰ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

A **2–5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

KISS JENŐ–PUSZTAI FERENC: Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. ISBN 963 389 534 6

BENKŐ LORÁND (főszerk.): A magyar nyelv történeti nyelvtana. I–II/2. Akadémiai Kiadó, Bp., 1991. ISBN 963 05 5978 1; 1992. ISBN 963 05 4243 8; 1995. ISBN 963 05 6705 9. Összkiadás: ISBN 963 05 5977 3.

D. Máta Mária: Magyar szófajttörténet. Argumentum Kiadó, 2011. ISBN 978-963-446-610-9
Gerstner Károly szerk. Kis magyar nyelvtörténet. PPKE BTK, Piliscsaba, 2013. ISBN 978 963 308 133 4

Haader Lea: Mikrodiakrónia és változásvizsgálat. Magyar Nyelvőr (125) 2001, 354–370.

É. Kiss Katalin szerk. Magyar generatív történeti mondattan. Akadémiai Kiadó, 2014. ISBN 978 963 05 9456 1

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb.*, KKK **7. pont**) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

y) tudása

-...Továbbfejleszti a nyelvi szintek szerint magyar nyelvtörténeti ismereteit ....

-.....

z) képességei

aa) - Képes az ismeretek fényében értékelni és értelmezni a nyelv történeti változásait és a mai nyelvben meglévő változásokat

-.....

-.....

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): **Hegedűs Attila** egyetemi docens
PhD.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

.....

Az ismeretkör: a magyar nyelv rendszertörténete

Kredit tartománya (max. 12 kr.): 11.....

Tantárgyai: 1) a magyar nyelv rendszertörténete 1 hangtörténeti kérdések, 2) a magyar nyelv rendszertörténete 2. alaktörténeti kérdések 3) a magyar nyelv rendszertörténete 3. jelentéstörténeti kérdések, 3) a magyar nyelv rendszertörténete 4. mondattörténeti kérdések 4) a szókészlet története....., ...

(1.) Tantárgy neve: a magyar nyelv rendszertörténete 3. jelentéstörténeti kérdések	Kreditértéke: 2
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁶¹ típusa: ea.. és óraszám: 13 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁶² (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll./ egyéb ⁶³): ..... Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁶⁴ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A jelentéstani rész főbb témái: a jelentésváltozások típusai a szóalak és a jelentés kapcsolata alapján; a névátvitel főbb típusai; a jelentésváltozás irányai; a jelentésátvitel; a külső és belső tényezők mint a jelentésváltozások okai; az alak és jelentés változása alapján létrejövő szemantikai csoportok jellemzői; érzelmi és hangulati összetevők a jelentésváltozásban.

⁶¹ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁶² pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁶³ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁶⁴ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

A 2–5 legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

KISS JENŐ–PUSZTAI FERENC: Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. ISBN 963 389 534 6

BENKŐ LORÁND (főszerk.): A magyar nyelv történeti nyelvtana. I–II/2. Akadémiai Kiadó, Bp., 1991. ISBN 963 05 5978 1; 1992. ISBN 963 05 4243 8; 1995. ISBN 963 05 6705 9. Összkiadás: ISBN 963 05 5977 3.

D. Mátai Mária: Magyar szófajttörténet. Argumentum Kiadó, 2011. ISBN 978-963-446-610-9
Gerstner Károly szerk. Kis magyar nyelvtörténet. PPKE BTK, Piliscsaba, 2013. ISBN 978 963 308 133 4

Haader Lea: Mikrodiakronia és változásvizsgálat. Magyar Nyelvőr (125) 2001, 354–370.

É. Kiss Katalin szerk. Magyar generatív történeti mondat. Akadémiai Kiadó, 2014. ISBN 978 963 05 9456 1

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

pl.:

bb) tudása

-...Továbbfejleszti a nyelvi szintek szerint magyar nyelvtörténeti ismereteit ....

-.....

cc) képességei

- Képes az ismeretek fényében értékelni és értelmezni a nyelv történeti változásait és a mai nyelvben meglévő változásokat

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): Hegedűs Attila egyetemi docens
PhD.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

Az ismeretkör: a magyar nyelv rendszertörténete

Kreditartománya (max. 12 kr.): 11.....

Tantárgyai: 1) a magyar nyelv rendszertörténete 1 hangtörténeti kérdések, 2) a magyar nyelv rendszertörténete 2. alaktörténeti kérdések 3) a magyar nyelv rendszertörténete 3. jelentéstörténeti kérdések, 3) a magyar nyelv rendszertörténete 4. mondattörténeti kérdések 4) a szókészlet története....., ...

(1.) Tantárgy neve: a magyar nyelv rendszertörténete 4. mondattörténeti kérdések	Kreditértéke: 2
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁶⁵ típusa: ea.. és óraszám: 13 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁶⁶ (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll./ egyéb ⁶⁷): ..... Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁶⁸ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 1	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A szintaktikai és szövegtani rész főbb témái: mondattani alapszerkezetek; a mondatrészek kialakulása; a magyar írásbeliség alapján leszűrhető szintaktikai tanulságok: alá- és mellérendelő szintagmák és mondatok, a típusok kialakulása, fejlődése; szintaktikai viszonyok jelöltsége, illetve jelöletlensége: morfológia, szófaji érték és szintaxis összefüggése; kongruencia és inkongruencia; állítás és tagadás; modalitás és pragmatika; a szórendi kötöttség és lazaság kérdései; szövegmondatok; szövegfajták és szövegjellemzők, ezek tipológiai és aránybeli változásai; idegen nyelvek hatása; műfajok és szövegtípusok; az informatika hatása a szintaxisra és a szövegekre.

⁶⁵ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁶⁶ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁶⁷ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁶⁸ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

A **2–5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

KISS JENŐ–PUSZTAI FERENC: Magyar nyelvtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. ISBN 963 389 534 6

BENKŐ LORÁND (főszerk.): A magyar nyelv történeti nyelvtana. I–II/2. Akadémiai Kiadó, Bp., 1991. ISBN 963 05 5978 1; 1992. ISBN 963 05 4243 8; 1995. ISBN 963 05 6705 9. Összkiadás: ISBN 963 05 5977 3.

D. Máta Mária: Magyar szófajttörténet. Argumentum Kiadó, 2011. ISBN 978-963-446-610-9
Gerstner Károly szerk. Kis magyar nyelvtörténet. PPKE BTK, Piliscsaba, 2013. ISBN 978 963 308 133 4

Haader Lea: Mikrodiakrónia és változásvizsgálat. Magyar Nyelvőr (125) 2001, 354–370.

É. Kiss Katalin szerk. Magyar generatív történeti mondattan. Akadémiai Kiadó, 2014. ISBN 978 963 05 9456 1

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

dd) tudása

-...Továbbfejleszti a nyelvi szintek szerint magyar nyelvtörténeti ismereteit ....

-.....

ee) képességei

- Képes az ismeretek fényében értékelni és értelmezni a nyelv történeti változásait és a mai nyelvben meglévő változásokat

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): **Hegedűs Attila** egyetemi docens
PhD.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

.....

A szókészlet története

Az ismeretkör: a magyar nyelv rendszertörténete

Kredittartománya (max. 12 kr.): 11

Tantárgyai: 1) a magyar nyelv rendszertörténete 1–4, 2) a szókészlet története

(1.) Tantárgy neve: A szókészlet története	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása:	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁶⁹ típusa: gyak. és óraszám: 2 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁷⁰ (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ⁷¹): gyj.	
Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁷² (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév):4	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A tantárgy célja, hogy bemutassa a magyar nyelv szókészletének eredetbéli csoportjait, állománybeli változásait, a mai, szinkrón állapot kialakulási folyamatait. Ennek során különös hangsúlyt kap a fogalomkészlet folytonos változásával, a magyarság gazdasági, társadalmi, politikai és művelődési történetével összefüggő kérdések tárgyalása. Hasonlóan kiemelt helyet kap az egyes etimológiai rétegek egymáshoz való viszonyának, a szókészleti elemek szerkezeti és funkcionális változásának, az egyes területi és társadalmi nyelvváltozatok közötti mozgásának vizsgálata is.

⁶⁹ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁷⁰ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁷¹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁷² pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

A 2–5 legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Irodalom:

Kiss Jenő–Pusztai Ferenc (szerk.): Magyar nyelvtörténet. **Osiris Kiadó**, Budapest, 2003. ISBN 963 389 534 6

Dömötör Adrienne: A nyelvújítás. In: Kiefer Ferenc (szerk.): Magyar nyelv. **Akadémiai Kiadó**, 2006. 385–400. ISBN 963 05 8324 0

Gerstner Károly: Szókészlet-történet. In: É. Kiss Katalin–Gerstner Károly–Hegedűs Attila: Kis magyar nyelvtörténet. Piliscsaba, 2013. 103–126. ISBN 978 963 308 133 4

Kiss Lajos: Műveltség- és vándorszók, nemzetközi szók. Magyar Nyelv 62 (1966): 179–188.

Tolcsvai Nagy Gábor: Szempontrendszer a szókincs megközelítéséhez. Magyar Nyelv 85 (1989): 319–327.

Segédkönyvek:

Benkő Loránd (főszerk.): A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–3. **Akadémiai Kiadó**, Budapest, 1967–1976. – 4. Mutató. 1984. ISBN (nincs)

Benkő Loránd (főszerk.): Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen 1–2. (Lieferungen 1–6). **Akadémiai Kiadó**, Budapest, 1993–1995. – 3. Register. 1997. ISBN 963 05 6227 8

Kázmér Miklós: Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század. **Magyar Nyelvtudományi Társaság**, Budapest, 1993. ISBN 963 7530 31 2

Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2. Negyedik kiadás. **Akadémiai Kiadó**, Budapest, 1988. ISBN 963 05 4567 5

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség* stb., KKK 7. pont) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

ff) tudása

- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelv rokonságáról történetéről
- átfogó ismeretekkel rendelkezik a szókészlet kialakulását, változásait előidéző társadalmi, gazdasági és műveltségi okokkal

gg)képeségei

- képes a szóképzési elemek összefüggésének felismerésére
- képes a szószármaztatási lehetőségek valószínűségi fokának megállapítására-.....

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **Gerstner Károly egyetemi docens, PhD**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

Történeti dialektológia és szociolingvisztika

Az ismeretkör:

Kredittartománya (max. 12 kr.): **5.....**

Tantárgyai: ismeretkörön kívüli tantárgy

.....

(1.) Tantárgy neve: történeti dialektológia és szociolingvisztika	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása : / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁷³ típusa gyak. és óraszám a: 30 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve : .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁷⁴ (ha vannak):	
A számonkérés módja / gyj. / egyéb ⁷⁵):	

⁷³ **Nftv. 108. § 37. tanóra**: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁷⁴ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁷⁵ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó **további** (sajátos) **módok**⁷⁶ (ha vannak): .....

A tantárgy **tantervi helye** (hányadik félév): 4

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): .....

Tantárgyleírás: az elsajátítandó **ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása**

A magyar nyelvjárástörténet bemutatja a nyelvjárások és a nyelvjárási jelenségek történetét, a nyelv térbeli tagolódásának belső és külső okait, a köz- és irodalmi nyelv táji gyökereit, a nyelvi integráció állomásait. A történeti szociolingvisztika számba veszi a nyelvhasználat társadalomtörténeti, szociopragmatikai tényezőit.

Az egy féléves gyakorlat során az elméleti ismereteken túl közös és egyéni szövegfeldolgozás alapján (középkori magánlevelek, periratok, városi írnokok szövegei) a hallgatók megismerik a változás nyelvi és társadalmi tényezőit, hatóerőit

A **2–5** legfontosabb **kötelező**, illetve **ajánlott irodalom** (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Benkő Loránd: Magyar nyelvjárástörténet. Tankönyvkiadó. Budapest, 1957. (nincs ISBN száma)
Németh Miklós: Nyelvjárás, beszélt nyelv és spontán sztenderdizációs törekvések a XVIII. századi szegedi írnoki nyelvváltozatban. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. ISBN 963 05 8188 4
Hegedűs Attila: A változó nyelvjárás. PPKE BTK, Piliscsaba, 2005. ISBN 963 9296 94 5
Sárosi Zsófia: Pragmatika, szociopragmatika, udvariasságkutatás a magyar nyelvtörténetben. Magyar Nyelv. 111. (2015) 129—146.
Juhász Dezső: A magyar nyelvjárástörténet néhány kérdése. Magyar Nyelv. 112 (2016) 257—268.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK **7. pont**) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

hh) tudása

-...megismeri a történeti szociolingvisztikai kutatások történetét

megismeri a magyar nyelvjárások történeti alakulását....

-.....

ii) képességei

-képes az ismeretek fényében értékelni a történeti és mai nyelvjárási változatok megjelenését.....

-.....

⁷⁶ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): **Hegedűs Attila** egyetemi docens,
PhD.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

.....

Nyelvtörténeti speciálkollégium

Az ismeretkör: nyelvészeti speciális képzés

Kredittartománya (max. 12 kr.): 11

Tantárgyai: 1) nyelvtörténeti szakszeminárium, 2) nyelvtörténeti speciálkollégium,
3) leíró nyelvészeti speciálkollégium

(1.) Tantárgy neve: Nyelvtörténeti speciálkollégium	Kreditértéke: 4
A tantárgy besorolása:	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁷⁷ típusa: gyak. és óraszám: 2 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁷⁸ (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ⁷⁹): gyj. Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁸⁰ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 2	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A nyelvtörténeti speciális kollégiumok célja az, hogy a megszerzett alapismeretekre építve elmélyítsék az elméleti, módszertani és tárgyi ismereteket, továbbvezessék, az önálló tudományos és gyakorlati munka irányába segítsék a hallgatókat. Ezek a kurzustípusok bármely tanegységet követhetnek, a mindenkori tárgyaktól, az oktatók kutatási területeitől és a hallgatók érdeklődésétől függően hirdetjük meg őket.

⁷⁷ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁷⁸ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁷⁹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁸⁰ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

A 2–5 legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

A főntebb megfogalmazottak értelmében általánosan kötelező irodalom sem adható. A kötelező és ajánlott irodalom kiválasztása a mindenkori kurzusvezetők tiszte és felelőssége.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

jj) tudása

- ismeri a nyelvtörténeti vizsgálatok módszereit, tisztában van a nyelvrokonság ismérveivel
- bővebb ismereteket szerez a magyar nyelv részrendszereinek változásairól

kk)képeségei

- képes felismerni a mai nyelvi változásokban a történeti nyelvi változások lehetőségeit
- képes a vonatkozó szakirodalom alapján saját kutatásokat végezni.....

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): Gerstner Károly egyetemi docens, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

.....

Generatív mondattani gyakorlatok

Az ismeretkör: **a nyelvreírás új útjai 2.**

Kredittartománya (*max. 12 kr.*): 12.....

Tantárgyai: 1) nyelvméletek, 2) generatív mondattani gyakorlatok,

3) bevezetés a kognitív nyelvészetbe, 4) kognitív nyelvészeti gyakorlat

(1.) Tantárgy neve: generatív mondattani gyakorlatok ...

Kreditértéke: 2...

A tantárgy **besorolása:** / **választható** (*a nem kívánt törlendő!*)

A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: .... (kredit%)

A tanóra⁸¹ típusa: gyj. és óraszám: 30... az adott félévben,

(ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....)

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők⁸² (ha vannak):

.....

A számonkérés módja (gyj. / egyéb⁸³): .....

Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok⁸⁴ (ha vannak): .....

A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 2...

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): .....

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A tantárgy célja az alapképzés során megszerzett generatív mondattani ismeretek elmélyítése, illetve bővítése. Mivel a korábbi kurzus kizárólag az egyszerű mondatok generatív szempontú elemzésére összpontosít, itt nyílik lehetőség az alá-, illetve mellérendelő összetett mondatok és az igeneves kifejezések szerkezetének tárgyalására, valamint a mondatátszövődés jelenségének vizsgálatára. Ezzel összefüggésben tanulmányozzuk a mondatok időszerkezetét és aspektusát is. A kurzus témája lesz emellett az is, hogy miként ad számot ez a nyelvelméleti keret a különféle névmástípusok viselkedéséről. Az ezt magyarázó kötéselveket magyar, illetve angol nyelvű példák mentén vesszük sorra.

A 2–5 legfontosabb kötelező, illetve ajánlott irodalom (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Bánréti Zoltán: A mellérendelés. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1992. 715–796. ISBN [963 05 6877 2](#)

É. Kiss Katalin: Mondattan. In: É. Kiss Katalin – Siptár Péter – Kiefer Ferenc (szerk.): *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris. 2003. 114–185. ISBN [963 389 521 9](#)

É. Kiss Katalin – Szabolcsi Anna: Grammatikaelméleti bevezető. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1992. 21–79. ISBN [963 05 6877 2](#)

Kenesei István: Az alárendelt mondatok szerkezete. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1992. 529–714. ISBN [963 05 6877 2](#)

⁸¹ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁸² pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁸³ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁸⁴ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Kiefer Ferenc: Az aspektus és a mondat szerkezete. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1992. 797-886. ISBN [963 05 6877 2](#)

pl.:

ll) tudása

-...megismeri a generatív nyelvelírás mondattani elemzési gyakorlatát, s ezáltal a magyar összetett mondat elemzésének további lehetőségeit....

-.....

mm) képességei

-képes meglátni a különbséget az alany-prominencia és a topik-prominencia között.....

-...jobban látja a nyelvek strukturális különbségeit.....

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **Pintér Lilla PhD**.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

Bevezetés a kognitív nyelvészetbe ea

(a tantervi táblázatban szereplő minden tanegységről)

Az ismeretkör: a nyelvreírás új útjai 2.
Kredittartománya (max. 12 kr.): 12.....
Tantárgyai: 1) nyelvelméletek, 2) generatív mondattani gyakorlatok, 3) bevezetés a kognitív nyelvészetbe, 4) kognitív nyelvészeti gyakorlat

(1.) Tantárgy neve: bevezetés a kognitív nyelvészetbe...	Kreditértéke: 4...
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁸⁵ típusa: ea.. és óraszám: 30... az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁸⁶ (ha vannak):	
A számonkérés módja (koll. / egyéb ⁸⁷):	
Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁸⁸ (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 3...	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A kognitív nyelvészet a nyelvtudomány egyik dinamikusan fejlődő ága, amely a nyelvet az ember megismerési folyamatai felől közelíti meg. Alapelmélete szerint fogalmaink kialakulása és a nyelv leírása elválaszthatatlan azoktól az elmében zajló jelentésalkotási

⁸⁵ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁸⁶ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁸⁷ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁸⁸ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

mechanizmusoktól, amelyeket a világ megismerése és megértése során alkalmazunk. A tantárgy áttekintést nyújt a kognitív nyelvészet születéséről, alapelveiről és a következő jelentésalkotási mechanizmusokról: kategorizáció, fogalmi keretek létrehozása, kereten belüli leképezések (fogalmi metonímia), a keretek közötti leképezések (fogalmi metafora). Kiemelkedő szerepet kap ezek közül a metafora, mivel a kogníció során úgy tűnik, ez a legalapvetőbb módja az emberi fogalomalkotásnak és a természetes nyelv funkcionálásának.

A 2–5 legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Olvasmányok:

Kövecses, Zoltán–Benczes Réka 2010. *Kognitív nyelvészet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

ISBN 9789630589253

Lakoff, George 1993. The contemporary theory of metaphor. In: Ortony, A. (ed.), *Metaphor and Thought*. 2nd ed, Cambridge, Cambridge University Press. 202–251.

ISBN 9780521405614

Tolcsvai Nagy Gábor 2011. *Kognitív szemantika*. Közép-európai Tanulmányok Kara, Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra. ISBN 978-80-8094-965-5

Ajánlott olvasmányok:

Mithen, Steven 1996. *The Prehistory of the Mind*. Phoenix, London. 8. fejezet. ISBN 9780500281000

Eysenck, Michael W.–Mark T. Keane 2003. *Kognitív pszichológia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. ISBN 963-194-523-5

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

pl.: tudása

Átfogó ismereteket sajátít el a kognitív nyelvészet alapelveiről, kutatásairól és a jelentésalkotási mechanizmusokról.

nn) képességei

- Képes a kognitív nyelvészetet elhelyezni a nyelvtudomány különböző területei között, be tud számolni a kognitív nyelvészeti alapfogalmakról, meg tudja nevezni az irányzat főbb képviselőit és az általuk kutatott részterületeket.

- Képes beszámolni arról, hogy mik a jelentésalkotási mechanizmusok és hogyan működnek a kognitív nyelvészet felfogása szerint.-.....

-.....

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): Szabó Réka PhD.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

Kognitív nyelvészeti gyak.

Az ismeretkör: a nyelvléírás új útjai 2.
Kredittartománya (max. 12 kr.): 12.....
Tantárgyai: 1) nyelvelméletek, 2) generatív mondattani gyakorlatok, 3) bevezetés a kognitív nyelvészetbe, 4) kognitív nyelvészeti gyakorlat

(1.) Tantárgy neve: kognitív nyelvészeti gyakorlat...	Kreditértéke: 3...
A tantárgy besorolása: / választható (a nem kívánt törlendő!)	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra ⁸⁹ típusa: gyak.. és óraszám: 30... az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: .....)	
Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁹⁰ (ha vannak):	
A számonkérés módja (gyj. / egyéb ⁹¹):	
Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁹² (ha vannak):	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 3...	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A kurzus tárgya a kognitív nyelvészet által leírt jelentésalkotási mechanizmusok konkrét megismertetése. A cél: gyakorlati útmutatást adni a kognitív nyelvészet módszereinek

⁸⁹ Nftv. 108. § 37. tanóra: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁹⁰ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁹¹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

⁹² pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

alkalmazásáról. Témakörök: a fogalmi keret, a mentális tér, a prototípus és az idealizált kognitív modell megismerése, kereten belüli és a keretek közötti leképezések alkalmazása (fogalmi metonímia és metafora). A forrástartomány és a céltartomány felismerése, valamint a közöttük létrejövő leképezések megértése. A fogalmi integráció elméletének gyakorlati alkalmazása. Metafora és szimbólum viszonyának ismertetése. A tanegység bemutatja a kognitív nyelvtudomány előtt álló új kutatási perspektívákat is.

A **2–5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kövecses, Zoltán 2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe.*

Typotex Kiadó, Budapest. ISBN 963-9548-55-3

Kocsány, Piroska 2008. metafora, metonímia szócikkek. In: *Alakzatlexikon*. Szerk.:

Szathmári István. Tinta Könyvkiadó, Budapest. ISBN 9789639902022

Szabó, Réka 2015. *Metaforák és szimbólumok: C. G. Jung szimbólumértelmezésének és a fogalmi metaforák elméletének összevetése.* Budapest, Oriold és Társai Kiadó. VIII.3.

fejezet. ISBN 978-615-5443-25-1

Ajánlott:

Stefanowitsch, Anatol 2007. Words and their metaphors. In: *Corpus-based Approaches to Metaphor and Metonymy*. A. Stefanowitsch and Stefan Th. Gries (eds.), Berlin, Mouton de Gruyter. 64–105. ISBN 978-3-11-019989-5

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK **7. pont**) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

pl.:

oo) tudása

- Átfogó ismereteket sajátít el a kognitív nyelvészet kutatásairól, megismerkedik a metafora és a metonímia kognitív leírásával, valamint a fogalmi kategóriákkal és a fogalmi integrációval.

pp) képességei

- Képes egy fogalmi metaforát önállóan felismerni, a forrás- és céltartományt meghatározni, a közöttük lévő leképezéseket megnevezni. Képes egy metonímiát felismerni és a fogalmak közötti metonimikus viszonyt megnevezni. Ismertetni tudja a különbséget a fogalmi metafora és a fogalmi integráció között.

- Képes megkülönböztetni a metaforikus nyelvi kifejezést a fogalmi metaforától, illetve a fogalmi metaforát a szimbólumtól

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): Szabó Réka PhD.....

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

.....

Nyelvi diszfunkciók

Az ismeretkör: Ismeretkörbe nem tartozó, önálló tantárgy.....
Kredittartománya (max. 12 kr.): ...3.....

(1.) Tantárgy neve: Nyelvi diszfunkciók	Kreditértéke: 3
A tantárgy besorolása: választható	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: .... (kredit%)	
A tanóra ⁹³ típusa: szeminárium és óraszám: 30 az adott félévben, (ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a nyelve: –) Az adott ismeret átadásában alkalmazandó további (sajátos) módok, jellemzők ⁹⁴ (ha vannak): –	
A számonkérés módja (koll. / gyj. / egyéb ⁹⁵): gyakorlati jegy Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó további (sajátos) módok ⁹⁶ (ha vannak): –	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 4.	
Előtanulmányi feltételek (ha vannak):	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

A kurzus célja, hogy megismertesse a hallgatókat a nyelvi diszfunkciók, vagyis az átlagostól eltérő, ezért kommunikációs hátrányt okozó, a beszédpartnertől alkalmazkodást igénylő állapotok fogalmával, típusaival, a típusok elhatárolásának lehetőségeivel, illetve problémáival. Kifejezett cél a hallgatók érdeklődésének felkeltése a nyelvészet határterületéről származó kérdések, problémák iránt, valamint érzékenységük növelése a beszédét, nyelvtudását vagy kommunikációját tekintve enyhén vagy súlyosabban sérült beszélők iránt. A kommunikációs

⁹³ Nftv. 108. § 37. *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁹⁴ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁹⁵ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló.

⁹⁶ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése.

nehézségek áthidalására használható stratégiák megismerése által a „nyelvi másság” világának feltérképezése hozzájárul a hallgatók kommunikációs készségének fejlesztéséhez is.

A **2–5** legfontosabb **kötelező**, illetve **ajánlott irodalom** (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező:

Bartha Csilla – Hattyár Helga – Szabó Mária Helga: A magyarországi siketek közössége és a magyar jelnyelv. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. 852–906. Akadémiai Kiadó, Bp., 2006. ISBN 963 050 8324 0.

David Crystal: *A nyelv enciklopédiája*. 275–283, 325–357. Budapest, Osiris, Bp., 2003. ISBN 963 389 481 6.

Gósy Mária: A beszéd zavarai. 835–851. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. Akadémiai Kiadó, Bp. 2006. ISBN 963 050 8324 0.

Pléh Csaba – Lukács Ágnes (szerk.) *Pszicholingvisztika 2*. 1243–1403. Akadémiai Kiadó, Bp., 2004. ISBN 978 963 05 9499 8.

Ajánlott:

Csépe Valéria: *Kognitív fejlődés-neuropszichológia*. Gondolat, Bp., 2005. ISBN 9639567787.

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, amelyek kialakításához a **tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

qq) tudása

- Átfogó ismeretekkel rendelkezik a nyelvtudomány, valamint a határtudományok jellemző kutatási kérdéseire vonatkozólag.

rr) képességei

- Kritikusan és több szempontot mérlegelve, releváns értelmezési keretben képes elemezni a nyelvnek a magyar és az európai identitás konstrukciói, valamint a különböző kultúrák és a köztük lévő kapcsolatok kialakításában, fenntartásában és formálásában betöltött szerepét.

ss) attitűdje

- Tudatosan és kritikusan képviseli a magyar, az európai és egyetemes értékeket, a sokszínűség fontosságát a nyelvi jelenségek, továbbá azok tágabb, társadalmi és kulturális kontextusának vonatkozásában.

tt) autonómiája és felelőssége

- Felelős egyénként képviseli saját szakmai, szellemi, erkölcsi, magyar és európai értékrendjét.

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): Forró Orsolya egyetemi adjunktus, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*):

Az **ismeretkör**: nyelvészeti speciális képzés

Kredittartománya (max. 12 kr.): **11**

Tantárgyai: 1) nyelvtörténeti szakszeminárium, 2) leíró nyelvészeti speciálkollégium, 3) nyelvtörténeti speciálkollégium

(1.) Tantárgy neve: Leíró nyelvészeti speciálkollégium a stilisztika és a szövegtan köréből	Kreditértéke: 4
A tantárgy besorolása: kötelezően választható	
A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere” ¹³ : ..... (kredit%)	
A tanóra típusa : szem. és óraszám a: 2/hét az adott félévben	
A számonkérés módja: gyj.	
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév):4	
Előtanulmányi feltételek (<i>ha vannak</i>): -	

Tantárgyleírás: az elsajátítandó ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása

- A mai magyar nyelvészeti szövegkutatás (s ennek részeként a stíluskutatás) helyzete: tárgykörei és vizsgálati módszerei
- Szöveg- és stílusértelmezések a modern nyelvelméleti megközelítések alapján
- Metaforakutatások. A kognitív metafora elmélete. A komplex kép mint szövegszervező erő
- Az elbeszélő szöveg stílusa mint kompozicionális eszköz. Perspektivizáció.
- Stílusnemek és szövegműfajok stiláris sajátosságai

A **2–5** legfontosabb *kötelező*, illetve *ajánlott irodalom* (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

- Tátrai Szilárd: Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés. Tinta, Budapest, 2011. ISBN 9789639902930
- Tolcsvai Nagy Gábor - Ladányi Mária: Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből. Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXII. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008. ISBN 978 963 05 8618 4
- Tolcsvai Nagy Gábor (sz.): Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006. ISBN 978-963-7094-63-7

- Kövecses Zoltán: A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe. Tiptex Kiadó, Budapest, 2005. ISBN: 978-963-9548-55-8

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (tudás, képesség stb., KKK 7. pont) a felsorolása, amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul

uu) tudása

- ismeri a főbb szövegszervező elveket, stílusfogalom különböző megközelítéseit
- ismeri a stílselemzés eszközeit és módszertanát
- ismeri a legfontosabb hazai és nemzetközi szakirodalmat

vv)képeségei

- az elsajátított elméleti ismeretek segítségével képes önálló értékítéletet alkotni bármely szövegműről
- képes sokféle regiszter felismerésére és használatára, mind szépirodalmi, mind egyéb szövegtípusok stiláris elemzésére, értékelésére

Tantárgy felelőse (név, beosztás, tud. fokozat): **Farkas Edit, adjunktus, PhD**

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (név, beosztás, tud. fokozat):

.....

Szinkrón és diakrón pragmatika

Az ismeretkör: Pragmatika

Kredittartománya (max. 12 kr.): 12

Tantárgyai: 1) Pragmatika, 2) Szinkrón és diakrón pragmatika,

3) Dialektológia, 4) Társalgáselemzés

(1.) Tantárgy neve: Szinkrón és diakrón pragmatika

Kreditértéke: 3

A tantárgy **besorolása:** kötelező

A tantárgy elméleti vagy gyakorlati jellegének mértéke, „képzési karaktere”¹³: ..... (kredit%)

A **tanóra**⁹⁷ típusa: előadás. **Óraszám**: 30 az adott félévben.

(ha nem (csak) magyarul oktatják a tárgyat, akkor a **nyelve**: –)

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó **további (sajátos) módok, jellemzők**⁹⁸ (ha vannak): –

A **számonkérés** módja (koll. / gyj. / **egyéb**⁹⁹): kollokvium

Az ismeretellenőrzésben alkalmazandó **további (sajátos) módok**¹⁰⁰ (ha vannak): –

A tantárgy **tantervi helye** (hányadik félév): 2

Előtanulmányi feltételek (ha vannak): –

Tantárgyleírás: az elsajátítandó **ismeretanyag tömör, ugyanakkor informáló leírása**

Ez a tantárgy a hallgatók korábbi nyelvtörténeti és pragmatikai tanulmányaira építve azt elemzi, hogyan alkalmazhatók a jelenkori nyelvhasználat kutatása során kidolgozott pragmatikai fogalmak és elméletek a régebbi korok csak írásos formában hozzáférhető nyelvhasználatára. Áttekintjük, milyen fejlemények vezettek a pragmatika és a nyelvtörténet közeledéséhez az 1990-es évekre, mely írásos műfajok és szövegtípusok alkalmasak leginkább a pragmatikai szemléletű kutatásra, és milyen módszertani kritériumoknak kell megfelelnie a történeti (szocio)pragmatikai vizsgálatnak. Különbséget teszünk a pragmafiliológiai és a diakrón pragmatikai megközelítés között, utóbbin belül pedig a formától a nyelvi funkció felé, illetőleg a funkciótól a forma felé irányuló kutatás között.

A **2–5** legfontosabb **kötelező**, illetve **ajánlott irodalom** (jegyzet, tankönyv) felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)

Kötelező irodalom:

Hegedűs Attila – Papp Lajos: *Középkori leveleink 1541-ig*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1991. ISBN 963-18-3564-2

Mohay Zsuzsanna: A nehezteléstől a sértésig. A rosszallás pragmatikája középmagyar kori magánlevelekben. *Magyar Nyelv* 111 (2015): 174–188.

Petykó Márton: A boszorkánypercek periratai mint közösség- és identitásképző diskurzusok. *Magyar Nyelv* 111 (2015): 147–161.

⁹⁷ **Nftv. 108. § 37.** *tanóra*: a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez az oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció), amelynek időtartama legalább negyvenöt, legfeljebb hatvan perc.

⁹⁸ pl. esetismertetések, szerepjáték, tematikus prezentációk stb.

⁹⁹ pl. folyamatos számonkérés, évközi beszámoló

¹⁰⁰ pl. esettanulmányok, témakidolgozások, dolgozatok, esszék, üzleti, szervezési tervek stb. bekérése

Sárosi Zsófia: Pragmatika, szociopragmatika, udvariasságkutatás a magyar nyelvtörténetben. *Magyar Nyelv* 111 (2015): 129–146.

Ajánlott irodalom:

Jucker, Andreas H. – Taavitsainen, Irma (szerk.): *Historical pragmatics*. (Handbooks of Pragmatics 8.) Berlin, Mouton de Gruyter, 2010. ISBN 978-3-11-021428-4

A *Magyar Nyelv* című folyóirat 2013/2. és 2015/2. számainak cikkei

A *Journal of Historical Pragmatics* című szakfolyóirat cikkei
(<https://benjamins.com/#catalog/journals/jhp/main>).

A Loisir Könyvkiadó Pragmatika című könyvsorozatának kötetei

Azoknak az **előírt szakmai kompetenciáknak, kompetenciaelemeknek** (*tudás, képesség stb., KKK 7. pont*) a felsorolása, **amelyek kialakításához a tantárgy jellemzően, érdemben hozzájárul**

a) tudása

- átlátja és érti a nyelv és a nyelvek kulturális, történeti és társadalmi meghatározottságát
- átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvtudomány, valamint a határtudományok jellemző kutatási kérdéseire, nemzetközi kontextusára, különböző kutatási irányzatok elemzési és értelmezési módszereire, továbbá szakterülete művelésének hagyományos és elektronikus forrásaira vonatkozólag

b) képességei

- képes a magyar nyelv, illetve az irodalom jelenségeit a maguk történetiségében, változásaiban és változatosságában elemezni
- a szükséges forrásokat és információkat kritikusan képes elemezni, vizsgálatukkal új összefüggésekre mutat rá

Tantárgy felelőse (*név, beosztás, tud. fokozat*): Nemesi Attila László egyetemi docens, PhD

Tantárgy oktatásába bevont oktató(k), ha van(nak) (*név, beosztás, tud. fokozat*): –